

ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumine
Brüsseli deklaratsioon, 13. detsember 2023

Meie, Euroopa Liidu (EL) ja selle liikmesriikide juhid, leppisime täna pärast Lääne-Balkani juhtidega konsulteerimist ning piirkondlike ja rahvusvaheliste sidusrühmade juuresolekul kokku järgmises.

1. Üha keerukam geostrateegiline keskkond, milles on ülekaalukas roll **Venemaa Ukraina-vastasel agressioonisõjal** ja mida mõjutab tugevalt Lähis-Ida kriis, seab jätkuvalt ohtu Euroopa ja ülemaailmse julgeoleku. See näitab, kui tähtis on Euroopa riikide pere ühtsus ja sihikindlus ning ELi ja Lääne-Balkani piirkonna strateegiline partnerlus, mis võimaldavad luua veelgi tihedamad sidemed ja tihedama koostöö ELiga ühiste põhimõtete ja väärtuste alusel.
2. Tuletades meelde Thessaloníki tegevuskava ning Sofia, Zagrebi, Brdo ja Tirana deklaratsioone, kinnitab EL taas oma täielikku ja sõnaselget pühendumust **Lääne-Balkani partnerite väljavaatele saada Euroopa Liidu liikmeks ning kutsub üles ühinemisprotsessi kiirendama**, tuginedes partnerite usaldusväärsetele reformidele, õiglasele ja rangele tingimuslikkusele ning saavutatust lähtumise põhimõttele, mis on meie vastastikune huvi. EL tervitab edusamme, mida Lääne-Balkani partnerid on teinud ELiga ühinemise teel pärast Tiranas toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumist. Lääne-Balkani riikide tulevik on meie liidus.

3. **EL tervitab Lääne-Balkani partnerite otsustavust toetada ja järgida Euroopa põhiväärtusi ja põhimõtteid kooskõlas rahvusvahelise õigusega.** EL tervitab samuti Lääne-Balkani partnerite taaskinnitatud otsust pidada demokraatiat, põhiõigusi ja väärtusi ning õigusriigi põhimõtet ülimuslikuks. Kooskõlas 2022. aasta detsembri Tirana deklaratsiooniga rõhutab EL, et vajalikud on püsivad ja pöördumatud **edusammud õigusriigi**, demokraatlike institutsioonide toimimise, majanduse ja avaliku halduse valdkonna reformimisel. EL rõhutab vajadust teha pidevaid jõupingutusi korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses, tugevdada toetust heale valitsemistavale, inimõigustele, soolisele võrdsõiguslikkusele ja vähemuste hulka kuuluvate isikute õigustele. Sellise pühendumise usaldusväärsus sõltub vajalike reformide sisulisest elluviimisest ning kindlate tulemuste saavutamisest, mida toetab üldsuse selge ja järjepidev teavitamine Lääne-Balkani rahva huvides. Võimestatud kodanikuühiskond ning sõltumatu ja pluralistlik meedia koos sõnavabaduse täieliku austamisega on iga demokraatliku süsteemi olulised komponendid.
4. Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja ja muude julgeolekualaste väljakutsete taustal on ELi tegevuse toetamine selge ja senisest veelgi olulisem signaal partnerite strateegilise suunitluse kohta. EL jätkab mitmepoolsusesse panustamist ja teeb partneritega koostööd, et kaitsta ja toetada reeglitel põhinevat rahvusvahelist korda. Ühine tulevikuvision hõlmab jagatud kohustusi ja ühiseid väärtusi. Süvendades koostööd partneritega, kutsume neid üles astuma kiireid ja pidevaid samme selleks, et saavutada täielik kooskõla **ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga (ÜVJP), sealhulgas ELi piiravate meetmete osas, ning vastavalt tegutsema**. Tunnustame neid Lääne-Balkani partnereid, kes juba näitavad oma strateegilist pühendumust ja kellel on saavutatud **täielik kooskõla** ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, ning julgustame neid, kes ei ole selleni veel jõudnud, nende eeskuju järgima. Rõhutame, et tähtis on parandada piiravate meetmete jõustamist ja ennetada nendest kõrvalehoidmist.

5. EL jääb piirkonna **lähimaks partneriks, peamiseks investoriks ja kaubanduspartneriks ning suurimaks rahastajaks**. Selle toetuse erakordne maht ja ulatus tuleks muuta nähtavamaks ja seda tuleks partneritel kohapealses **avalikus arutelus** ja **teavitustegevuses** proaktiivselt kajastada, et kodanikud oskaksid väärtustada ELiga sõlmitud partnerluse konkreetseid eeliseid. Samuti peaksid partnerid sõnaselgelt teada andma omaenda kindlast otsusest ELi väärtusi järgida ning vajalikud reformid ellu viia.
6. EL rõhutab vajadust, et Lääne-Balkani partnerid võtaksid kohustuse teha kaasavat **piirkondlikku koostööd ning tugevdada heanaaberlikke suhteid**, kaasa arvatud ELi liikmesriikidega. Jätkuvalt on oluline kahepoolsete lepingute, sealhulgas Kreekaga sõlmitud Prespa kokkuleppe ja Bulgaariaga sõlmitud sõpruse, heanaaberlikkuse ja koostöö lepingu rakendamine heas usus ja reaalsete tulemustega. Tuleb veel teha otsustavaid täiendavaid jõupingutusi leppimise ja piirkonna stabiilsuse suurendamiseks ning leida ja rakendada lõplikke, kaasavaid ja siduvaid lahendusi partnerite piirkondlikele ning kahepoolsetele vaidlustele ja küsimustele, mille põhjused peituvad minevikupärandis, kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja väljakujunenud põhimõtetega, sealhulgas õigusjärgluse küsimusi käsitleva lepinguga, samuti teadmata kadunuks jäänud isikute juhtumitele ja sõjakuritegudega seotud küsimustele. Samuti kutsub EL partnereid üles tagama vähemuste õigused ja võrdse kohtlemise.
7. Toetame jätkuvalt ja täiel määral **ELi kõrge esindaja ja ELi eriesindaja jõupingutusi hõlbustada Belgradi ja Priština dialoogi ning muude Lääne-Balkani piirkondlike küsimuste käsitlemist**. Ootame neilt kahelt osapoolelt, et nad teeksid heas usus ja kompromissi vaimus konstruktiivset koostööd omavaheliste suhete kiirel normaliseerimisel, mis on ülioluline kogu piirkonna julgeoleku ja stabiilsuse jaoks ning selle tagamiseks, et nad saavad jätkata liikumist Euroopa kursil. Kutsume osapooli tungivalt üles täielikult rakendama **suhete normaliseerimisele suunatud lepingut ja selle rakenduslisa** ning kõiki varasemaid lepinguid ilma edasiste viivituste ja eeltingimusteta. Samuti ootame, et osapooled jätkaksid vastavalt ELi üleskutsetele jätkuvaid pingete leevendamise jõupingutusi ning hoiduksid ühepoolsest ja kooskõlastamata tegevusest, mis võib viia pingete ja vägivallani, ning kõnepruugist, mis ei soodusta suhete normaliseerimist.

8. Avaldame heameelt **Euroopa poliitilise ühenduse** edukate kohtumiste üle, mis toimusid 6. oktoobril 2022 Prahas, 1. juunil 2023 Chişinăus ja 5. oktoobril 2023 Granadas. Kohtumised pakkusid platvormi poliitiliseks koordineerimiseks ja andsid võimaluse põhjalikuks mõttevahetuseks kogu Euroopat puudutavates pakilistes küsimustes.

Partnerite lähendamine ELile ja järkjärgulise lõimimise edendamine

9. ELi eesmärk on **Lääne-Balkani partnereid ELile lähendada**, valmistades ette ühinemist ja tuues nende riikide kodanikele konkreetset kasu juba laienemisprotsessi ajal. Selleks kavatseb EL uurida täiendavaid **järkjärgulise lõimimise** edendamise meetmeid. EL rõhutab, kui oluline on täielikult ära kasutada olemasolevate õiguslike vahendite potentsiaali. Muudetud metoodikale tuginedes tuleb EL meelde Euroopa Ülemkogu üleskutset edendada piirkonna järkjärgulist lõimimist tagasipöörataval ja tulemuspõhisel viisil juba laienemisprotsessi ajal.
10. Sellega seoses soovitakse hiljutise uut Lääne-Balkani **majanduskasvu kava** käsitleva komisjoni teatisega kiirendada Lääne-Balkani ja ELi **sotsiaal-majanduslikku lähenemist**, samuti innustatakse Lääne-Balkanit kiirendama ELiga seotud reforme ning edendama ühise piirkondliku turu kaudu Lääne-Balkani majandusintegratsiooni vastavalt ELi normidele ja nõuetele.
11. EL on valmis läbi vaatama majanduskasvu kavas esitatud ettepanekud, millega **edendatakse Lääne-Balkani partnerite majanduslikku lõimimist ELiga**. EL märgib, et esitatud ettepanekute puhul on seatud tingimuseks, et Lääne-Balkani partnereid viivad oma õigusaktid vastavusse ELi ühtse turu normidega ning avavad asjaomased sektorid ja valdkonnad kooskõlas ühise piirkondliku turuga kõigile oma naabritele, säilitades täielikult ELi ühtse turu terviklikkuse ja võrdsed võimalused.

12. EL väljendab rahulolu selle üle, et 2023. aasta oktoobris toimunud Berliini protsessi tippkohtumisel allkirjastati õdede, veterinaararstide, farmatseutide ja ämmaemandate kutsekvalifikatsioonide vastastikust tunnustamist käsitlev neljas liikuvusleping, millega edendatakse spetsialistide liikuvust Lääne-Balkanil. Samuti tervitab EL eelmisel aastal allkirjastatud kolme liikuvuslepingu jõustumist, mis käsitlevad piirkonna kodanike **liikumisvabadust isikutunnistuste alusel ning ülikoolidiplomite ja kutsekvalifikatsioonide vastastikust tunnustamist** piirkonnas. EL innustab ülejäänud Lääne-Balkani partnereid need lepingud kiiresti ratifitseerima, et kodanikel neist võimalikult peagi kasu oleks.
13. EL tuletab meelde ühist pühendumust suurendada jõupingutusi, et edendada Lääne-Balkani integreerimist ELi siseturgu. Lääne-Balkani ühine piirkondlik turg peaks olema integratsiooni hüppelauaks. Ühise piirkondliku turu teostumiseks peavad kõik Lääne-Balkani juhid tegema otsustavaid jõupingutusi, eelkõige võtma vastu mitu otsust **kaubandusega seotud algatuste** kohta, milles on Kesk-Euroopa vabakaubanduslepingu (CEFTA) raames juba tehnilisel tasandil kokku lepitud. Selline kaasav piirkondlik koostöö, mis põhineb ELi normidel ja standarditel, stimuleeriks ka piirkonnasisest kaubandust ja meelitaks ligi investeringuid. EL kutsub seda piirkonda üles piirkondliku koostöönõukogu, CEFTA ja kuue Lääne-Balkani partneri kaubandus-tööstuskodade investeerimisfoorumi (WB6 Chamber Investment Forum (CIF)) abiga valmistama ette ambitsioonikat järke praegusele ühise piirkondliku turu tegevuskavale enne selle aegumist 2024. aastal.
14. EL tervitab kõigi Lääne-Balkani partnerite tööd **nende maksesüsteemide ajakohastamiseks**, et viia need paremini kooskõlla ELi standarditega ning täita kõik ühtsesse euromaksete piirkonda lõimimise tingimused.

15. **Transport ja ühendused** on majandusarengu jaoks hädavajalikud, kuna need soodustavad edukamat piirkondlikku lõimumist ja parandavad naabrite omavahelisi suhteid.

Transpordiühenduse kaudu on EL avanud võimaluse Lääne-Balkani partnerite tihedamaks lõimimiseks transpordi valdkonnas, eelkõige regulatiivsete reformide kaudu. Sellega seoses innustab EL partnereid kõrgeid sihte seades vajalike reformidega jätkama. EL tervitab Lääne-Balkani partneritega tehtud kõrgetasemelisi kokkuleppeid, millega vaadati läbi üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) kavandatud laienemine Lääne-Balkanile, ning ettepanekut luua **Lääne-Balkani ja Vahemere idaosa vaheline Euroopa transpordikoridor**. EL toetab Lääne-Balkani partnereid maanteetransporditurgude lõimimisel asjakohase liidu *acquis*' vastuvõtmise alusel. Samuti tervitame edusamme, mis on tehtud **ELi ja Lääne-Balkani roheliste transpordikoridoride** rakendamisel, ning kutsume üles neid kohaldama kõigil asjaomastel piiridel, järgides samas täiel määral liidu *acquis*'d ja menetlusi. Lisaks tervitame **siniste transpordikoridoride** algatust, mis parandab Aadria mere sadamate kaubandus- ja transpordiühendusi. Need algatused aitavad parandada piirihaldust, lühendada reisijate ja kaubavedajate ooteaegu ning seega soodustavad majandustegevust. Need toovad esile ELi ja Lääne-Balkani partnerite tollikoostöö edendamise positiivse mõju. EL tunnustab transpordiühenduse ja CEFTA jõupingutusi roheliste transpordikoridoride rakendamise tegevuskava ja sünkroniseeritud piirikontrolli väljatöötamisel. Lisaks toetab EL tugevalt selle piirkonna raudteevõrgu ajakohastamist ning julgustab Lääne-Balkanit tegema jõupingutusi, et taastada reisirongiühendused nii selle piirkonna suuremate linnade vahel kui ka selle piirkonna ning ELi kuuluvate naaberriikide vahel.

16. EL tuleb meelde oma otsustavust toetada Lääne-Balkani juhte, kes on võtnud nõuks täita **täielikult piirkonna rohelise tegevuskava rakendamise** kohustuse, sealhulgas kliimakohustused, mis on võetud Pariisi kokkuleppe alusel või mille aluseks on energiaühenduse ja Sofia deklaratsioon Lääne-Balkani rohelise tegevuskava kohta; kõnealune tegevuskava on peamine liikumapanev jõud üleminekul nüüdisaegsele, kliimaneutraalsele, kliimamuutustega toimetulevale ja ressursitõhusale majandusele. EL jätkab piirkonna **dekarboniseerimise toetamist** ka tehnilise abi kaudu, eelkõige selleks, et soodustada taastuvenergia ulatuslikumat kasutuselevõttu. Projekt „EU4Green“ on oluline vahend, mis aitab partnereid nende rakendamistegevuses. EL jätkab piirkonna toetamist kliimapoliitika ning energiasüsteemi ümberkujundamise poliitika väljatöötamisel ja rakendamisel, sealhulgas CO₂ hinnastamisel, mis põhineb heitkoguste ja poliitikameetmete usaldusväärsel seirel, aruandlusel ja kontrollil.
17. Mis puudutab ELi **digitaalse ühtse turuga** lõimimist, siis 2021. aasta juulis sõlmitud piirkondliku rändluslepingu „Rändle nagu kodus“ edukale rakendamisele tuginedes tervitame ELi ja Lääne-Balkani vaheliste **andmeside rändlusteenuste hindade vähendamist** alates 1. oktoobrist 2023, pidades silmas eesmärki töötada välja pikaajaline rändluse kord, et lisada see piirkond ELi „rändle-nagu-kodus“-piirkonda. Veel peaksid Lääne-Balkani partnerid püüdma suurendada oma jõupingutusi **digiülemineku ja meedia** valdkonnas, eelkõige seoses küberturvalisuse reformidega ning tagades 5G-võrkude turvalisuse tagamise teemalise ELi meetmepaketi tervikliku rakendamise kaudu 5G-võrkude turvalise kasutuselevõtu. Digitaalse ühenduvuse edasiseks edendamiseks tervitame kavatsust töötada välja algatus „WIFI4WB“, mis pakub nii kodanikele kui ka külalistele avalikes kohtades vaba juurdepääsu WIFI-ühendusele.
18. Seoses **Lääne-Balkani lõimimisega tööstuse tarneahelatesse** tervitame Lääne-Balkani partnerite väljendatud huvi võtta osa ELi nn väärtusahelapartnerlusest **kriitilise tähtsusega toorainete** vallas ning saada toetust asjaomaste tööstusharude arendamiseks kooskõlas ELi ühtse turu vajaduste ja standarditega.

19. Tuletades meelde 2021. aasta Brdo deklaratsiooni ja 2022. aasta Tirana deklaratsiooni, on EL võtnud kohustuseks **kiirendada oma poliitilist ja poliitikavaldkondadega seotud koostööd Lääne-Balkani partneritega ning seda süvendada**; see hõlmab muu hulgas korrapärase ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumiste korraldamist, Lääne-Balkani partnerite osalemist ELi kõrgetasemelistel üritustel ja korrapärasel ÜVJP dialoogidel ning koostöö suurendamist mitmepoolsetel foorumitel. Lääne-Balkani partneritel on juba palutud anda oma sisend välisasjade nõukogu istungitele ning nad saavad korrapäraselt nende istungite ülevaateid. Viimane, novembris toimunud ELi ja Lääne-Balkani ministrite kohtumine tugevdas veelgi koostööd ÜVJP valdkonnas ning oktoobris Skopjes toimunud ELi ja Lääne-Balkani ministrite foorum justiits- ja siseküsimuste valdkonnas.
20. EL väljendab suurt heameelt selle üle, et Tiranas loodi **Euroopa Kolledži** uus filiaal ja algas avalduste vastuvõtmine esimeseks, 2024.–25. õppeaastaks. Selles linnakus saavad Lääne-Balkanilt ja mujalt pärit üliõpilased omandada eksperditeadmisi ELi küsimustes ning ELi liikmesriikide üliõpilased omakorda eksperditeadmisi Lääne-Balkani piirkonnast, seega edendab see ühtlasi vastastikust mõistmist ja kokkukuuluvust.
21. EL tuletab ka meelde, et toetab jätkuvalt Lääne-Balkani **avalike haldusasutuste suutlikkuse suurendamist**, tehes seda eelkõige toetuste, mestimise ning piirkondliku avaliku halduse kooli (ReSPA) kaudu.

22. Samuti tervitab EL partnerite võetud kohustust kiirendada oma tööd Lääne-Balkani innovatsiooni, teadusuuringute, hariduse, kultuuri, noorte ja spordi tegevuskava rakendamisel. Lisaks sellele, et partnerid osalevad programmides „Euroopa horisont“ ja „Loov Euroopa“, liidab EL järk-järgult partnereid sellistes ELi programmides nagu „**Erasmus+**“ ja **Euroopa solidaarsuskorpus** ning avab **Euroopa ülikoolide algatuses** osalemise kõigile Lääne-Balkani partneritele, et luua täiendavaid võimalusi **noortele**. Lääne-Balkanil kasutusele võetud **noortegarantii** ja innovatsiooni toetavad meetmed aitavad vähendada selle piirkonna puhul oskuste mittevastavust tööturu vajadustele ja ajude äravoolu. **Lääne-Balkani juhtplatvormide** järgmine **ministrite kohtumine** peaks aitama nendes poliitikavaldkondades piirkonnaga tehtavat koostööd veelgi tugevdada ja poliitilist hoogu säilitada. EL avaldab heameelt selle üle, et piirkondlikul noorte koostööametil on tähtis roll Lääne-Balkani noorte koostöö tõhustamisel ja leppimise edendamisel.

Tugeva majandusliku aluse loomine tulevikuks ja ühine tegelemine Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja negatiivse mõjuga

23. **Venemaa kannab ainuvastutust jätkuva energia- ja majanduskriisi eest.** Energiatarnete, toidu ja info relvana kasutamine on mõjutanud Lääne-Balkani partnereid, eelkõige neid, kes järgivad täielikult ELi ühist välis- ja julgeolekupoliitikat ja selle piiravaid meetmeid. Selleks et leevendada Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja mõju, on EL kindlalt otsustanud veelgi **intensiivistada Lääne-Balkani piirkonnaga tehtavat poliitilist koostööd**, mis lisandub **ühinemiseelse rahastamisvahendi, majandus- ja investeerimiskava, energiatoetuspaketi ja Euroopa rahutagamisrahastu kaudu juba antud abile ning toetusele, mis aitab suurendada küberkerksust ning võidelda välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise vastu.**

24. EL jätkab Lääne-Balkani partnerite toetamist toimetulekul nende majandusele ja ühiskonnale avalduva negatiivse mõjuga, tehes seda eelkõige ELi **energiatoetuspaketi kaudu, mille toetuste maht on miljard eurot, mis võivad tuua 2,5 miljardit eurot investeringuid**. Juba on **välja makstud 90% (450 miljonit eurot)** paketi esimesest poolest, et leevendada energiahindade tõusu mõju VKEdele ja vähekaitsitud leibkondadele. Ülejäänud 500 miljonit eurot toetustena annab EL Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu, et toetada energiasüsteemi ümberkujundamist, energiasõltumatust ja taastuvenergiaprojekte, rahastada energiataristu ja võrkudevaheliste ühenduste, sealhulgas veeldatud maagaasi ühenduste täiustamist, ajakohastada energia ülekandesüsteeme ja kaugkütet ning parandada era- ja avaliku taristu energiatõhusust Lääne-Balkanil.
25. Tuletame meelde oma otsust avada Lääne-Balkani jaoks ELi mehhanism **gaasi ja veeldatud maagaasi (LNG) ühisostude** tegemiseks ning julgustame gaasiturgu omavaid partnereid seda kasutama, et vähendada oma sõltuvust Venemaa gaasist. Energiaühenduse kaudu **avab EL Lääne-Balkanile ka oma elektrituru**, tingimusel et viiakse läbi regulatiivsed reformid.
26. **Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskava (EIP) ning roheline tegevuskava ja digitaalarengu tegevuskava** jätkuv rakendamine aitab tugevdada piirkonna majandust ja vastupanuvõimet, sealhulgas toetades täiendavalt turvalisi ja vastupidavaid ühendusi, energiasüsteemi ümberkujundamist ja energiavarustuse mitmekesistamist. EIP kaudu antav toetus koosneb 9 miljardist eurost, mida antakse toetustena ja mida rahastatakse IPA IIIst, ja kuni 20 miljardist eurost investeringutena ajavahemikul 2021–2027, ning on rakendamise lõppjärgus. Piirkonnale mõeldud peaaegu 30 miljardi euro suurusest investeerimispaketist on juba kasutusele võetud 16,6 miljardit eurot. Sellega seoses peaksid Lääne-Balkani partnerid tugevdama ka **õigusriiki** ning viima otsustavalt ellu **majandus- ja sotsiaalreformid**, sealhulgas need, mis sisalduvad nende majandusreformi programmides ning majandus- ja finantsdialoogi ühistes järeldustes.

Julgeoleku tugevdamine ja kerksuse suurendamine

27. Venemaa Ukraina-vastane agressioonisõda põhjustab fundamentaalseid julgeolekuprobleeme. EL jääb oma otsuse juurde jätkata **koostöö tugevdamist Lääne-Balkaniga peamistes julgeoleku- ja kaitseküsimustes, sealhulgas operatiivtasandil**. Sellega seoses tervitame asjaolu, et partnerid on jätkuvalt tõestanud oma pühendumust **ühisele julgeoleku- ja kaitsepoliitikale (ÜJKP)**, sealhulgas ELi kriisiohjemiisioonidesse ja -operatsioonidesse panustamisega. EL jätkab koostööd Lääne-Balkani piirkonnaga, et arendada edasi piirkonna kaitsevõimeid ja kaitsealast suutlikkust, sealhulgas **Euroopa rahutagamisrahastu** kaudu. EL jätkab otsustavalt piirkonna julgeoleku toetamist, sealhulgas oma ÜJKP operatsiooni EUFOR Althea kaudu ning missiooni EULEX kaudu. EL tervitab partnerite jätkuvat pühendumist tõhusate vahendite väljatöötamisele **Lääne-Balkani piirkondlikuks koostööks julgeoleku ja kaitse valdkonnas**. EL on hakanud samuti veelgi tõhustama oma koostööd selle piirkonnaga sellistes valdkondades nagu **hübriid- ja küberohud, kosmos ja sõjaväeline liikuvus**.
28. EL jätkab Lääne-Balkani toetamist võitluses **välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise**, sealhulgas desinformatsiooni ja muude hübriidohtude vastu, millega püütakse õhnestada Lääne-Balkani piirkonna stabiilsust, demokraatlikke protsesse ning ELi-väljavaateid. Sellega seoses tugevdame veelgi oma koostööd, et **suurendada kerksust** ka meedia professionaalsuse ja meediapädevuse edendamise teel ning ELi ja Lääne-Balkani suhteid ning eelkõige laienemisprotsessi käsitleva **strateegilise** kommunikatsiooni mõju suurendamise teel. EL tõhustab ka tööd, mida tehakse partneritega, et võidelda Venemaa valenarratiivide ja Ukraina-vastast agressioonisõda puudutava desinformatsiooni vastu.

29. **Jätkame koostöös Lääne-Balkani partneritega meie kollektiivse küberturvalisuse tõhustamist**, sealhulgas koordineeritud operatiiv- ja tehnilise toe kaudu ning piirkonna kaasamise kaudu ELi küberturvalisuse mehhanismidesse. Meie tõhustatud ühised jõupingutused tuginevad olemasolevatele programmidele ning koostööle Euroopa Liidu Küberturvalisuse Ametiga (ENISA) ning Euroopa Julgeoleku- ja Kaitsekolledžiga, kombineerituna ELi liikmesriikide ja teiste partnerite kahepoolsete algatustega. Küberturvalisuse kiirreageerimise projekti raames, mille suurus on 2,6 miljonit eurot, keskendub EL partnerite küberkerksuse ja küberintsidentideks valmisoleku suurendamisele. IPA rahastatav 5 miljoni euro suurune piirkondlik programm Lääne-Balkani küberturvalisuse alase suutlikkuse suurendamiseks toetab piirkonna küberkerksust keskpikas ja pikas perspektiivis. Neid programme täiendab TAIEXi korrapärane vastastikune abi. Tervitame Lääne-Balkani kübersuutlikkuse keskuse loomist, mis edendab küberkerksuse suurendamiseks tehtavat piirkondlikku koostööd. Edaspidi on üha olulisemad Lääne-Balkani partnerite suurem koostöö ENISA ja Euroopa küberpädevuse keskusega ning piirkondliku koostöönõukogu hõlbustav roll. Euroopa Liit jääb ootama ELi küberreservi loomist, mis saab olulistele või ulatuslikele küberintsidentidele reageerimiseks olema ka Lääne-Balkani partnerite käsutuses.

Ebaseaduslik ränne, terrorismivastane võitlus ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus

30. **Rände haldamine on jätkuvalt ühine peaülesanne ja vastutus.** Tunnustame edusamme, mida on tehtud 2022. aasta detsembris esitatud, Lääne-Balkanit käsitleva ELi tegevuskava rakendamisel. Tänu koordineeritud tegevusele on 2023. aastal üldine rändesurve Lääne-Balkani rändeteel 2022. aastaga võrreldes seni vähenenud. Sel rändeteel toimub aga endiselt väga aktiivne liikumine ja avastatud ebaseaduslike piiriületuste arv on suur. Seda arvesse võttes on EL ja Lääne-Balkani partnerid jätkuvalt pühendunud ELi tegevuskava täielikule rakendamisele, sealhulgas rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastu võitlemisele, ning rahvusvahelisele kaitsele juurdepääsu tagamisele nende jaoks, kes seda vajavad, ja rändeteed puudutavate suundumuste jälgimise tugevdamisele. Sellega seoses kutsutakse Lääne-Balkani partnereid üles veelgi tugevdama oma osalemist kuritegevusega seotud ohte käsitlevas valdkondadevahelises Euroopa platvormis (EMPACT), mis on ELi peamine vahend raske ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemiseks. ELi poolt sihtotstarbeliste programmide kaudu antav märkimisväärne rahaline toetus võimaldab partneritel tõhustada varjupaiga- ja vastuvõtusüsteeme, tugevdada piirikaitset, võidelda organiseeritud kuritegelike rühmituste ja muude kuritegelike võrgustikega, eelkõige sellistega, mis tegelevad rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamisega, ning kiirendada Lääne-Balkanilt päritoluriikidesse tagasi saatmist.
31. Kogu Lääne-Balkani piirkonna elanikud saavad alates järgmisest aastast Schengeni alale reisida viisavabalt. EL tervitab mitme Lääne-Balkani partneri edusamme **ELi viisapoliitikaga** vastavuse saavutamisel ning kutsub üles vastavusse viimist jätkama, et vältida ELi liikmesriikide rände- ja varjupaigasüsteemide kuritarvitamist. Tagasivõtmise valdkonnas on EL väljendanud heameelt seoses Lääne-Balkani partnerite jõupingutustega parandada olemasolevate tagasivõttulepingute rakendamist enda ja ELi vahel. Partnerid peaksid samuti jätkama oma tagasisaatmissüsteemide tõhustamist, sealhulgas sõlmima peamiste päritoluriikidega tagasivõttulepingud. ELi täiendav rahaline ja tehniline toetus, mida vahendab Frontex, on suunatud koostöö tõhustamisele päritoluriikidesse tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas. EL avaldab heameelt seoses uute Frontexi staatust käsitlevate kokkulepete allkirjastamise ja sõlmimisega mitme partneriga ning kutsub teisi partnereid üles kiiresti seda eeskuju järgima. Samuti tuleks veelgi tihendada koostööd Euroopa Liidu Varjupaigaameti ja Europoliga.

32. EL kutsub üles tugevdama veelgi **koostööd terrorismivastase võitluse ja igasuguse vägivaldse ekstremismi vastase võitluse valdkonnas**, sealhulgas radikaliseerumise ja terrorismi rahastamise ennetamisel. EL tervitab tulemusi, mis on saavutatud viie aasta jooksul, mil on rakendatud Lääne-Balkani terrorismivastase võitluse ühise tegevuskava, ning kinnitab oma otsustavust tulevikus koostööd jätkata, pidades silmas ka selliseid esilekerkivaid ohte nagu vägivaldne paremäärmuslus, vägivaldse äärmusliku sisu levik internetis ja võimalikud rünnakud elutähtsa taristu vastu. EL kordab, kui oluline on võtta otsustavaid meetmeid, et EMPACTi hõlbustatud õiguskaitse- ja tollikoostöö tõhustamise kaudu võidelda raske ja organiseeritud kuritegevuse, eelkõige **rahapesu, suurkorruptsiooni, ebaseaduslike uimastite kasvatamise ja nendega kauplemise** vastu. Kuna uimastitarbimisel ja uimastikaubandusel on meie ühiskonna tervisele ja julgeolekule laastavad tagajärjed, lepime kokku selles, et jätkame ja tõhustame ühiseid jõupingutusi tõenditel põhineva, lõimitud, valdkondadevahelise ja tasakaalustatud lähenemisviisi kaudu.
33. EL tervitab Lääne-Balkani partnerite taaskinnitatud otsust kaotada **väike- ja kergrelvade salakaubavedu ja levitamine** ning teha EMPACTi raames tihedat koostööd tulirelvade salakaubaveo vastu võitlemisel. EL jätkab Lääne-Balkani partnerite toetamist selles valdkonnas. Asjaomane tegevuskava, mida pikendati, nii et see kestab ka peale 2024. aastat, on rahvusvaheliselt tunnustatud näide väikerelvade kontrolli tugevdamiseks tehtava piirkondliku koostöö headest tavadest.
34. EL innustab jätkuvalt Lääne-Balkani partnereid looma ja hoidma koostöösuhteid **Euroopa Prokuratuuriga** kriminaalasjades antava vastastikuse õigusabi valdkonnas. Tervitame Euroopa Prokuratuuri ja mõnede Lääne-Balkani partnerite vahel juba kokku lepitud töökorda ning julgustame teisi partnereid alustama võimalikult kiiresti sarnast koostööd.

35. Tervitame meie Lääne-Balkani partnerite ühinemist eespool toodud punktidega.
-